

NORGES HØYESTERETT

Den 10. februar 2012 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Skoghøy, Webster og Kallerud i

HR-2012-00308-U, (sak nr. 2012/150), sivil sak, anke over kjennelse:

A (advokat Øyvind Miller)

mot

Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet (advokat Terje Marthinsen)

avsagt slik

K J E N N E L S E:

- (1) Anken gjelder lagmannsrettens avgjørelse av sakskostnader i sak om gyldigheten av kjennelse av Trygderetten om rett til uførepensjon.
- (2) A, som er født i 1950, fremsatte 13. februar 2009 krav om uførepensjon. Av legeerklæringer 17. og 30. mars 2009 fra fastlegen fremgår at A har hatt en lang sykehistorie med leddplager og at han i mange år har stridt med psykiske problemer, utmattethet og angstpreget depresjon. Han har diabetes, ”restless legs” og søvnvansker. Fastlegen gav uttrykk for at A ikke kunne nyttiggjøre seg attføringstiltak. A hadde da krav om uførepensjon ble fremsatt, vært sykmeldt et halvt år fra september 2005, i perioden september 2006 til september 2007 og sammenhengende fra 3. april 2008. Fra 17. april 2009 fikk han rehabiliteringspenger, senere arbeidsavklaringspenger.
- (3) Ved vedtak 26. mars 2009 av NAV Forvaltning Buskerud ble kravet om uførepensjon avslått. NAV Klageinstans Øst stadfestet vedtaket 17. februar 2010. Dette vedtaket ble påklaget til Trygderetten. Trygderetten kom i kjennelse 12. november 2010 under dissens (2 mot 1) til at det ikke forelå åpenbare grunner som tilsa at attføring ikke var hensiktsmessig, og at dette vilkåret for uførepensjon derfor ikke var oppfylt, jf. folketrygdloven § 12-5. For øvrig ble vilkårene for uførepensjon funnet å være oppfylt. Flertallet bestod av rettens administrator og det medisinske kyndige rettsmedlemmet, mens mindretallet bestod av det attføringskyndige rettsmedlemmet.

- (4) A påanket Trygderettens kjennelse til Borgarting lagmannsrett, som 7. november 2011 avsa dom med denne domsslutning:

”1. Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet frifinnes.

2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler A til Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet 65 875 – sekstifemtusenåttehundreogsyttifem – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynning.”

- (5) A har påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett og også inngitt særskilt anke over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse, jf. tvisteloven § 20-9 tredje ledd. Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning i dag er anken over lagmannsrettens dom ikke blitt tillatt fremmet. Ankeutvalget må etter dette ta til behandling den særskilte anke over sakskostnadsavgjørelsen.
- (6) *Den ankende part – A* – har i korte trekk anført:
- (7) Lagmannsretten har anvendt tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav c feil når den ikke har fritatt den ankende part fra sakskostnadsansvar. Lagmannsrettens begrunnelse for ikke å fritta A for sakskostnadsansvar er at det i denne type saker regelmessig vil være slik at saken har stor velferdsmessig betydning for den private part, og at styrkeforholdet mellom partene er ulikt. Når lovgiver har gitt en særskilt bestemmelse om fritak for sakskostnadsansvar i saker mot spesielt ressurssterke parter, kan det ikke være riktig lovanvendelse å se bort fra dette vurderingskriteriet alene fordi det regelmessig vil være tilfellet i denne type saker.
- (8) Under enhver omstendighet er det skjønn lagmannsretten har utøvd, ufullstendig og grovt urimelig. Trygderettens kjennelse ble avsagt under dissens, og det var det attføringskyndige rettsmedlemmet som dissenterte. Etter mindretallets syn foreligger det i dette tilfellet ikke noe attføringspotensial. Dette tilsier at A hadde fullgod saklig grunn til å reise søksmålet for lagmannsretten. Når lagmannsretten har sett bort fra dissensen i Trygderetten, og at det var det attføringskyndige rettsmedlemmet som dissenterte, er kravet til forsvarlig skjønnsutøvelse ikke oppfylt.
- (9) A har nedlagt slik påstand:
- ”1. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2, oppheves og hjemvises til fortsatt behandling ved lagmannsretten.**
- 2. Staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet tilpliktes å betale A saksomkostninger for Høyesteretts ankeutvalg.”**
- (10) *Ankemotparten – staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet* – har tatt til motmæle og i korte trekk anført:
- (11) Lagmannsrettens lovanvendelse er korrekt. Ressursulikhet og velferdsgrunner er ikke alene tilstrekkelig til å oppfylle lovens vilkår for å gjøre unntak fra hovedregelen om at den vinnende part skal tilkjennes fulle sakskostnader. Det er ingen automatikk i at unntaksbestemmelsen i tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav c skal benyttes i saker som gjelder trygdeytelser, og hvor det offentlige er part, jf. Rt. 2011 side 586.
- (12) Ankeutvalget kan bare overprøve lagmannsrettens konkrete vurdering av om det foreligger tilstrekkelig tungtveiende grunner for å fritta for sakskostnadsansvar dersom skjønnet fremstår som vilkårlig, klart urimelig eller klart uforsvarlig. Det foreligger ingen feil ved

lagmannsrettens saksbehandling, og det skjønn lagmannsretten har utøvd, er ikke vilkårlig eller urimelig.

(13) Staten har nedlagt slik påstand:

”1. Anken forkastes.

2. A tilpliktes å betale sakens omkostninger.”

(14) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:

(15) Ved særskilt angrep på avgjørelse av sakskostnader kan ankedomstolen etter tvisteloven § 20-9 tredje ledd andre punktum ”bare prøve lovanvendelsen og saksbehandlingen, samt bevisvurderingen så langt den utelukkende gjelder sakskostnadsavgjørelsen”.

(16) Inn under lovanvendelsesalternativet går ved et særskilt angrep på en sakskostnadsavgjørelse etter § 20-2 først og fremst hvorvidt den underordnede rett har forstått og anvendt kriteriene i bestemmelsen riktig. Dette gjelder ikke bare om saken er vunnet fullt ut eller i det vesentlige, men også om kriteriene for å fritta den tapende part for sakskostnadsansvar er riktig forstått og anvendt, herunder om den underordnede retts avgjørelse bygger på en tilstrekkelig bred vurdering, og om de hensyn som er særlig nevnt, er tillagt den vekt de etter loven skal ha, jf. Rt. 2011 side 1164 og Rt. 2011 side 586. Utover dette kan den konkrete vurdering av om det foreligger tilstrekkelig tungtveiende grunner for å fritta for kostnadsansvar, som hovedregel ikke prøves. Dette skjønnet kan bare prøves dersom det fremstår som vilkårlig, grovt urimelig eller klart uforsvarlig, jf. Rt. 2011 side 1164 og Rt. 2011 side 1294.

(17) Tvisteloven § 20-2 tredje ledd første punktum bestemmer at den tapende part helt eller delvis kan fritas fra sakskostnadsansvar ”hvis tungtveiende grunner gjør det rimelig”. Etter § 20-2 tredje ledd andre punktum bokstav c skal det ved vurderingen blant annet ”legges særlig vekt på ... om saken er av velferdsmessig betydning og styrkeforholdet partene imellom tilsier slikt unntak”. Det følger av denne bestemmelse at det ikke er tilstrekkelig for å bli fritatt for sakskostnadsansvar at saken har stor velferdsmessig betydning for den tapende part, og at det er stor forskjell på styrkeforholdet mellom partene, jf. Rt. 2011 side 586. Den overordnede norm er at tungtveiende grunner gjøre det rimelig å fritta fra ansvar. Dette innebærer at det for å fritta for omkostningsansvar etter § 20-2 tredje ledd bokstav c må komme noe i tillegg til velferdsmessig betydning og ulikt styrkeforhold – for eksempel at avgjørelsen har budt på tvil, at saken har prinsipiell interesse eller at den tapende part ellers har hatt god grunn til å få saken prøvd for domstolene. Ved vurderingen er imidlertid sakens velferdsmessig betydning og styrkeforholdet mellom partene et prioritert hensyn. Utvalget viser her til Innst. O. nr. 110 (2004–2005), side 62, hvor det blir uttalt:

”Komiteen viser til at forslaget nedenfor til § 20-2 ny bokstav c, er en presisering av at en må ta hensyn til den konsekvens saken har for de respektive parter, og at partene i en rettsprosess kan ha svært ulike utgangspunkt og muligheter for å bære den vinnende parts sakskomkostninger. Det bør i forbindelse med dette nye tillegget påpekes at en spesielt skal legge vekt på om den vinnende part er stat, kommune eller annen sterk motpart. Det vil i disse tilfeller ofte være en stor grad av styrkeforskjell mellom partene.

Komiteen vil påpeke den viktige rollen domstolen har som kontrollør av offentlig forvaltning. I den sammenheng vil det ofte være en relativt sett svakere part som står imot det offentlige. Det offentlige har et særskilt ansvar for at slike saker får en mulighet til å bli kontrollert. En forutsetning for dette er at den svakere part tør fremme saken for domskontroll.”

- (18) Den selvstendige betydning av § 20-2 tredje ledd bokstav c er at det i de tilfeller hvor saken har stor velferdsmessig betydning for den tapende part, og det er stor forskjell på partenes økonomiske styrke, skal mindre til enn ellers for å fritas for sakskostnadsansvar.
- (19) Som begrunnelse for ikke å fritas A for sakskostnadsansvar har lagmannsretten uttalt:
- ”Staten har vunnet saken fullstendig og har etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 krav på å få dekket sine sakskostnader. Lagmannsretten har vurdert om unntaksregelen i § 20-2 tredje ledd kan komme til anvendelse. Saken er av stor velferdsmessig betydning for A og styrkeforholdet mellom partene er ulikt. Dette vil regelmessig være tilfelle i denne type saker. Retten finner ikke at det foreligger tilstrekkelig tungtveiende grunner til å fritas for sakskostnader.”**
- (20) Denne begrunnelse viser etter ankeutvalgets oppfatning at lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse ikke bygger på en korrekt anvendelse av § 20-2 tredje ledd bokstav c. Vurderingen er ikke tilstrekkelig bred, idet det ikke er lagt vekt på om avgjørelsen bød på tvil eller om A ellers hadde god grunn til å bringe Trygderettens kjennelse inn for domstolene. Som tidligere nevnt, var tvistes spørsmålet for lagmannsretten hvorvidt det forelå åpenbare grunner som tilsa at attføring ikke var hensiktsmessig, jf. folketryktdloven § 12-5. Under behandlingen for Trygderetten var det dissens om dette, og det attføringskyndige rettsmedlemmet dissenterte. Disse forholdene hadde lagmannsretten særlig oppfordring til å trekke inn i sakskostnadsavgjørelsen. Ved å uttale at stor velferdsmessig betydning og ulikt styrkeforhold ”regelmessig [vil] være tilfelle i denne type saker”, kan lagmannsretten også vanskelig ses å ha tillagt disse hensynene den prioritet som bestemmelsen krever. Som påpekt i Rt. 2009 side 619 avsnitt 16, er trygderett et saksfelt som må anses å tilhøre ”kjerneområdet” for tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav c.
- (21) Det følger av tvisteloven § 20-9 tredje ledd tredje punktum at ankeinstansen ved særskilt anke over en sakskostnadsavgjørelse selv kan treffe ny avgjørelse ”hvis den finner at saken er tilstrekkelig opplyst”. Faktum i saken er ikke vesentlig omtvistet, og lagmannsrettens avgjørelse av realitetsspørsmålet beror derfor først og fremst på en rettslig vurdering. Etter utvalgets oppfatning hadde A på bakgrunn av Trygderettens kjennelse god grunn til å få lovligheten av kjennelsen rettslig prøvd. Når det tas hensyn til sakens velferdsmessige betydning og styrkeforholdet mellom partene, finner utvalget at A bør fritas for sakskostnadsansvar for lagmannsretten.
- (22) Anken har ført frem, og i samsvar med hovedregelen i tvisteloven § 20-2 må staten pålegges å betale A sakskostnader ved anken til Høyesteretts ankeutvalg. Disse fastsettes til 5 000 kroner med tillegg av merverdiavgift.
- (23) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G:

1. Hver av partene bærer sine sakskostnader for lagmannsretten.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten v/Arbeids- og velferdsdirektoratet til A 6 250 – sekstusentohundreogfemti – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

Bergljot Webster
(sign.)

Jens Edvin A. Skoghøy
(sign.)

Knut H. Kallerud
(sign.)

Riktig utskrift: